

• REALIZIRANI PROJEKTI
• OBČINSKI NAGRAJENCI

str. 1–2, 3

• INTERVJU
• (V) RAZMISLEK

str. 4, 6

• SKRB ZA ZDRAVJE
• ŠOLSKE STRANI

str. 7, 8

• Z NARAVO
• AKTIVNOSTI NVO

str. 10, 11–12

INFORMATOR OBČINE CERKNO

OBČINA CERKNO
BEVKOVA ULICA 9, 5282 CERKNO
TEL: 05/373 46 40
obcina@cerkno.si, www.cerkno.si
informatior.cerkno@gmail.com

BREZPLAČNA PUBLIKACIJA
NAKLADA: 1.800 IZVODOV

23 / OKTOBER 2014

Ukropditi

Prejemniki občinskih nagrad in priznanja

Bevkovo priznanje Občine Cerklje ob Gori za leto 2014 prejme
ŠTEFAN RUTAR

Štefan Rutar, po domače »Driješkov Štefko« je človek, ki se je kot petletnik nemočno stiskal k tlom, ko je le nekaj metrov stran od njega kosila nemška strojnica ob napadu na partijsko šolo v Cerknem leta 1944; človek, ki je obiskoval tako cerkljansko Nižjo gimnazijo kot Elektrogospodarsko šolo; človek, ki je osebo poznal nekdanje izdelovalce lesenih laufarskih larf ter graditelje bolnice Franje; človek, ki je čas po osvoboditvi preživel izven svojega rodne kraja, a ga je ves čas zvesto nosil v srcu in s kritično distanco spremljal dogodke v njem; človek, ki je med osamosvojitveno vojno za Slovenijo tvegval vse svoje imetje in življenje.

Njegovo medmrežno spletišče pove o njem domala vse in je zagotovo med najbolj transparentnimi in pregledno urejenimi osebnimi biografijami našega časa. Pa ne zgolj o njem osebnostno, temveč o značaju celotnega časa v najširšem pomenu besede: o šegah in navadah, običajih, pomembnih zgodovinskih dogodkih ter osebnostih, kulturni krajini, tehnični kulturi, knjižni literarni in strokovni dediščini ter še o marsičem. Digitalno spletišče pod spretnim uredniškim posegom Štefana Rutarja na prav poseben način zaživi v pisano mavrico prepletajočih se motivov Cerkljanske. Leta ga nikoli niso ovirala, da ne bi brez težav sledil najsoodnejšim prijemom digitalne tehnike na področju multimedijskega prikazovanja ter spletnega oblikovanja. Z neverjetno zavzetostjo in energijo se poglobi v tiste dogodke, za katere sam ve, da jih je še mogoče avtentično povzeti in prikazati s pomočjo znanih dejstev. Skupaj s prijatelji, somišljeniki ter rojaki pa vedno najde poti in načine, da svoje izsledke na zanimiv način predstavi širši javnosti. Domet njegovega zasebnega kronikalnega ustvarjanja je izjemno širok, a povezuje ga prav posebno vodilo, rdeča nit – njegova življenjska izkušnja.

Brez njegove zavzetosti in osebnega vločka bi marsikatero zgodovinsko dejstvo še hitreje potonilo v pozabo, Štefan Rutar pa vedno najde pravi način za promocijo ob pravi priložnosti ter ob dogodku zbere predstavnike zainteresirane javnosti. Cerkljani so mu lahko posebej hvaležni za odkritje spominske plošče cerkljanskemu rojaku iz 19. stoletja, ravnatelju prve ljubljanske realke Mihaelu Peterlu na rojstni hiši na kmetiji Laniše v Podlanišču leta 2003. Izjemno poglobljeno se je posvečal tudi biografskemu raziskovanju svetovljana in vsestranskega strokovnjaka dr. Andreja Kobala, visokega vladnega svetovalca v Ameriki v prvi polovici prejšnjega stoletja.

Osnovni šoli Cerklje ob Gori je Štefan Rutar doniral dragoceno učno in arhivsko gradivo, 20 snopičev Slovenskega biografskega leksikona ter leta 2010, ob 120-letnici rojstva Franceta Bevka, serijo CD ploščkov s pisateljevim celotnim literarnim opusom.

Brez njegovega spletišča in brez njegovega vzvetea ljubiteljskega domoznanskega dela, bi bila celotna Cerkljanska prikrašana za premnoge arhivske zanimivosti ter kronikalne dogodke, še posebej pa si ga Cerkljani lahko vzamemo za zgled kot velikega domoljuba ter za vzvetea privrženca vsestranskega napredka svojih domačih krajev.

Za domoznansko predanost Cerkljanski ter za njeno bogato digitalno promocijo, podeljuje Občina Cerklje ob Gori Štefanu Rutarju Bevkovo priznanje za leto 2014.

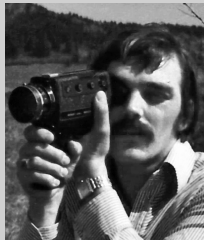
Bevkovo nagrado Občine Cerklje ob Gori za leto 2014 prejme
ANAMARIJA HVALA

Dolgoletna učiteljica razrednega pouka na Cerkljanskem, Anamarija Hvala, po rodu iz Šebrelj, je primer zgledne izvajalke poklicnega vzgojno-izobraževalnega poslanstva premnogih generacij otrok, ki so obiskovali njene oddelke na podružnični šoli v Šebreljah ter v zadnjih letih na centralni šoli v Cerknem. Učenci, pa tudi stanovski kolegi, jo poznajo kot strokovno, prizadevno ter dosledno in pošteno učiteljico življenja, ki mladim generacijam poleg osnovnih znanj in omike z ustvarjalnimi načini organizacije pouka posreduje tudi etične vrednote ter pozitiven odnos do sveta. Učiteljica aktivno sodeluje z lokalnimi prostovoljnimi društvi za pomoč osebam s posebnimi potrebami ter razvija nove didaktične prijeme inkluzivnih družin, ki jih šola tudi uspešno izvaja. V preteklosti je bila tudi aktivna članica ter večletna predsednica Ženskega pevskega zbora Cerkljanke, več kot desetletje pa tudi kvalitetna mentorica učencem na vseh spominskih slovesnostih v Cerknem z okolico ter koordinatorka dejavnosti Zveze prijateljev mladine.

Najbolj dragocen in prepoznaven pa je njen pedagoški prispevek k uveljavljanju in razvoju specifičnih znanj ter vzgojnih metod na področju prometne vzgoje in preventive za različne starostne stopnje otrok. V specifičnih lokalnih razmerah prometnega režima, ki je na prostoru vrtca in šole v Cerknem otežen tako s statusnimi omejitvami državnega vozišča v neposredni bližini zavoda kot z vsesplošnim pomanjkanjem prostora za najosnovnejše infrastrukturne posege v razvojne potenciale vrtca in šole, nosi prav Anamarija Hvala mnogo zaslug za sprotno razreševanje problemov uporabe šolskih poti.

Svojim učencem pa je pri pouku zagotavljala optimalne didaktične možnosti ter avtentične situacije za učinkovito soočanje s sodobnimi prometnimi izzivi, poleg tega pa tudi sponzorska sredstva za izvedbo teh programov. Svoje službene naloge je učiteljica nadgrajevala tudi z aktivnim sodelovanjem v občinskem Svetu za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, kjer se je izkazala na področju učinkovitega razporejanja namenskih sredstev preventive za operativne potrebe različnih populacij občanov, od starostnikov do najmlajših v vrtcu. Po zaslugi njenega neposrednega posredovanja pri predsedstvu upravnega odbora podjetja ETA, so bili v Cerknem na njeno pobudo nameščeni avtomatski opozorilniki za preveliko hitrost, njena pobuda pa je tudi izgradnja začasnega parkirišča nasproti zidane stavbe vrtca, ki je s stališča prometne varnosti v izjemno kriznem šolskem letu 2013/14, pripomoglo k prometni varnosti šolskega kompleksa. Tako pri svojem delu kot pri zagotavljanju svojih osebnih stališč je Anamarija Hvala zmeraj odločna in dosledna, saj imajo le ta trdno osnovo v dolgotermu uspešnem delu na pedagoškem področju, ki velikokrat presega meje opravljanja službe ter preraste v humano poslanstvo.

Za njeno izjemno pedagoško delo pri vzgoji mladih na področju prometne varnosti, podeljuje Občina Cerklje ob Gori Anamariji Hvali Bevkovo nagrado za leto 2014.

Bevkovo nagrado Občine Cerklje ob Gori za leto 2014 prejme
BOŽAN VERBIČ

Več kot poldrugo desetletje je bil Božan Verbič na cerkljanskem radiu priljubljen terenski reporter, avtor različnih intervjujev, pa tudi voditelj reportaž ter spreten kreator najrazličnejših radijskih projektov. Vsekar pomemben temeljni steber vsega nadaljnega razvoja sodobnega in danes v slovenskem prostoru uveljavljenega medija, Primorskega vala.

Komunikativen, prirojen nadarjen kot novinar, s pretanjenim občutkom za javno komunikacijo med preprostimi domačini, vsesplošno razgledan in vedno seznanjen z aktualnimi dogodki, je bil še posebej v desetletjih proti koncu prejšnjega stoletja eden od stebrov lokalnega medijskega poročevalstva. Arhiv podjetja Eta pa hrani serije tovarniških časopisov, v katerih so terenske reportaže Božana Verbiča zagotovo nadvse pomembni kronološki zapisi o temeljih razvoja lokalnega gospodarstva. Aktivno je dopisoval tudi v druge slovenske medije ter predvsem poskrbel za bogato filmsko dokumentacijo pomembnejših dogodkov v podjetju.

Po osnovnem poklicu strojnik, se je na področju medijskih dejavnosti strokovno nenehno izobraževal ter obiskoval različne funkcionalne tečaje in seminarje. Tako je uspešno opravil režisersko-filmski seminar na ljubljanskem ŠKUC-u, redno pa se je udeleževal tudi raznih kvalitetnih gledaliških seminarjev. Božan Verbič je namreč tudi priznan in uveljavljen ljubiteljski gledališčnik, dolga leta aktiven član Amaterskega dramskega društva Cerklje ob Gori ter kar celo desetletje njegov predsednik in tesen sodelavec priznanih gledaliških mentorjev, med katerimi je Cerkljansko posebej zaznamoval Polde Dežman. Navdahnjen predvsem s Cankarjevo bogato gledališko dediščino je kot ljubiteljski igralec kvalitetno oblikoval celo vrsto dramskih likov in se uspešno preizkusil tudi v režijski dejavnosti.

Zagotovo pa je najpomembnejši prispevek Božana Verbiča k tradiciji ohranjanja utripa Cerkljanske na gibljih slikah. Le ta zajema vrsto dragocenih prikazov na tradicionalnem, 8 – milimetrskem filmu, po letu 1994 pa ustanovitev lokalne televizije v sodelovanju s prijateljem Branetom Brelihom. Iz starejšega opusa omenimo dokumentarni film o cerkljanski laufarji z naslovom »De be bla ripa bel debjela«, za katerega je Božan Verbič prejel plaketo Zveze kulturnih organizacij ter subtilno dokumentarno študijo obeležij žrtev druge svetovne vojne z zgovornim naslovom »Postoj, kdor mimo greš«. Lokalna televizija Cerklje ob Gori praznuje jubilejno dvajseto obletnico. V teh letih je preko kableske povezave v javnost posredovala na desetine ur različnih oddaj in prispevkov z lokalnega in širšega nivoja. Med njimi so tudi monumentalni posnetki zemeljskih plazov in vodne ujme iz leta 2007 ter žalostne podobe poplavljenih bolnice Franje, za katere je prizadevni ustanovitelj zastavil tudi svojo opremo in osebno varnost.

Dolgoletni profesionalni prispevek Božana Verbiča na področju razvoja lokalnih medijev, ki pa ga še danes opravlja ljubiteljsko, pa bo tudi v skrbno urejenih digitalnih arhivih ohranjal dragocene trenutke dolgoletnega utripa Cerkljanske.

Za dolgoletno tradicijo ohranjanja utripa Cerkljanske na gibljih slikah, podeljuje Občina Cerklje ob Gori Božanu Verbiču Bevkovo nagrado za leto 2014.

Bevkovo nagrado Občine Cerklje ob Gori za leto 2014 prejme
SILVO ČEMAŽAR

Silvo Čemažar je vse od ustanovitve Turističnega društva Novaki njegov aktiven član, ki vsa leta s ponosom in entuziazmom ohranja bogato kulturno ter etnološko dediščino, saj se zaveda njene vrednosti in poslanstva, hkrati pa vse svoje znanje, izkušnje in doživetja z veseljem prenaša na mlade. Njegovo ljubiteljsko delo izkazuje izjemen občutek za zapuščeno naših prednikov, črpa pa se iz njegove osebnosti naklonjenosti ter spoštovanja do kmečkega dela. Svojo ljubiteljsko specifiko je osredotočil na tehnično dediščino, ki je bila po hribovskih kmetijah pred mnogimi desetletji človeku v pomoč pri najtežjih delih, ohranjala pa je tudi dragocena tehnična znanja ter spodbujala domiselne inovativne ideje med preprostimi kmečkim ljudstvom. Mnogi stari, že zavrženi in pozabljeni kmečki stroji, orodja ter pripomočki, so bili pod spretnimi rokami Silva Čemažarja prenovljeni in restavrirani s pomočjo specifičnega tehničnega znanja ter predvsem s pomočjo ljubiteljske in spoštovanja do tiste dediščine naših prednikov, ki je vse do danes ohranjala življenje v cerkljanskih hribovih. Silvo Čemažar jih je potegnil iz pozabe, jih rekonstruiral ter sodobni publiki predstavil na privlačen in zanimiv način. K svojemu ljubiteljskemu restavratskemu delu je pritegnil tudi svojo družino, prijatelje, znanke in sokrajane, pa tudi vrsto mladih naslednikov, ki mu pomagajo ob promocijskih predstavah etnološke dediščine v bližnji in daljni okolici. Navdušena mladina je prav gotovo najboljše nasledstvo vestnega in prizadevnega dela, pa tudi zagotovilo, da se za zapuščeno naših dedov tudi v prihodnje ni bati. Rezultat medgeneracijskega sodelovanja pod okriljem letošnjega občinskega nagrajenca Silva Čemažarja, je vsakoletna množično obiskana etnološka prireditev Srečanje pod Črnim vrhom, na kateri lahko obiskovalci s pomočjo obnovljenih strojev ter običajev avtentično podoživijo življenje in delo na kmetijah naših prednikov. S prav posebno pozornostjo se je Silvo Čemažar posvetil starim dieselskim in bencinskim motorjem, ki jih pridno zbira ter obnavlja. Njegovi obnovljeni motorji pa niso brneli le v Novakih, temveč na odmevnih prireditvah v Cerknem, Davči, Baški grapi, Škofji Loki, Dolenji Trebuši, na Koroškem v Vuzenici in še marsikje. Na njegovo pobudo in z njegovim znanjem so krajani usposobili veliko kmečkega orodja ter zanj sporazumno pripravili skladišče v opuščeni kasarni pod Črnim vrhom. Tudi z novaško lok smučko, simbolom tega dela Cerkljanske, je Silvo Čemažar prepotoval doberšen del Slovenije, Avstrije in Nemčije. Med ljudmi ne širi le znanja, izkušenj in zgodb, temveč tudi dobro voljo in sproščenost, ki mu jo s harmoniko v naročju, nikoli ne zmanjka.

Za nenadomestljiv prispevek pri ohranjanju etnološke dediščine Cerkljanske, podeljuje Občina Cerklje ob Gori Silvu Čemažarju Bevkovo nagrado za leto 2014.

■ PREJEMNIK BEVKOVEGA PRIZNANJA OBČINE CERKNO ŠTEFAN RUTAR – DRIEŠKAU

Tenkočuten varuh sledi preteklosti

ali "hudič se skriva v detajlih" (nemški pregovor)

»Kot najstarejši otrok v družini sem šel prvi v šolo. Majhno usnjeno torbico, v kateri je bilo komaj prostora za šolsko tablico, sem *povierbal* po nekem že umrlem stricu v petem kolenu. Vanjo so šli le še pisalni klinčki. Vse skupaj je tehtalo slabe pol kile. O knjigah, zvezkih, papirju, svinčnikih, barvicah in peresih ni bilo ne duha ne sluha. Kemični svinčnik sem prvič videl v tretjem razredu nižje gimnazije, a žal ni bil moj. Imel ga je Jemec Franc - Mačilarjev iz Novakov. Še danes pomnim, kako je nad uporabo te novotarije nejeverno zmajeval učitelj Viktor Jereb, nam vsem znan po natančnosti in čudovitem rokopisu s klasičnim peresom. V osnovni šoli sem bil srečen, če sem imel tablico.«

(Vir: *rutars.net*)

Štefan Rutar pripada generaciji, ki je kot prva po drugi svetovni vojni ponosno prestopila prag slovenske osnovne šole. Ob prebiranju doživetih zapisov na njegovi spletni strani *rutars.net* se pred nami razkriva bogata zgodovina Cerkljanske, polna skoraj pozabljenih podob, običajev, obrazov, ki se izvijajo iz meglic spominov. Kljub pomanjkanju in skromnim razmeram razkrivajo čas, prežet z optimizmom. Iz preteklih zgodb, ki se odvijajo pred nami, se odstirajo tukajšnji ljudje, polni iznajdljivosti, vztrajnosti, celo trmoglavosti, pa tudi hudomušnosti in prvinskega veselja. Za navidezno čudaškostjo se velikokrat skrivajo samosvoje osebe, polne ustvarjalnosti.

Vsega tega duha časa je Štefan Rutar ujel in zaobjel v svojem bogatem arhivskem gradivu. Od razglednic do časa prve svetovne vojne, zgodovine laufarije, občinskih zapisnikov iz obdobja 1900–1908, napotkov za različna domača opravila, kot so *dilajne snapau*, *kruojejne drou pa starm*, *mežlajne mpa spraulenje štrika* ... do podrobnih zapisov o naših priznanih rojakih z obsežnim arhivom zapisov in del. In seveda še mnogo drugega.

Težko si je predstavljati, koliko ur vztrajnega raziskovanja, iskanja, prebiranja, fotografiranja, skeniranja, zapisovanja ... stoji za njegovo strastjo, ki meji že na posebne vrste poslanstvo. Iztrgati pozabi del zgodovine in jo predstaviti javnosti tako, kot je bila, brez vrednotenja in ocenjevanja, zgolj skozi realna dejstva, ki pripovedujejo zgodbe sama po sebi.

Naj tokrat spregovori še Štefan Rutar, ki mu Občina Cerkno za domoznansko predanost Cerkljanski ter za njeno bogato digitalno promocijo podeljuje Bevkovo priznanje za leto 2014. Pogovor z njim je izjemno prijetna izkušnja, saj izžareva toplino in vljudnost, dandanes tako redki vrline. Iskriv sogovornik, ki tudi pri resnih temah ohranja duhovitost, poln besednih akrobacij, ki zlahka pritegnejo v odprt in hkrati spoštljiv medčloveški pretok ...

Ob prebiranju vašega zapisa o *bapkarih*, kot so takrat v Cerknem imenovali prvošolčke, si lahko doživeto predstavljamo fantiča, ki mu učitelji, v tistih časih spoštovani, predajajo svoje znanje; kako v juliju 1947 prvič v življenju pogleda čez robove naše kotline ter počasi širi svoj notranji svet, ki ga odpelje naprej v življenje. Kam vas je vaša življenjska pot vodila po odhodu s Cerkljanske?

Takole na pamet bi dejal, da sem se s Cerkljanske odpeljal v ponedeljek, 21. avgusta 1958 ob 6. uri zjutraj, z avtobusom, ki je vozil na Kranjsko; na *Tminsko* so takrat vozile *korijere*. (smeh)

Če začnem na začetku – po končani osnovni šoli, takrat štiriletni nižji gimnaziji, sem se izučil za elektromehanika v podjetju Rempod, iz katerega se je kasneje razvila tovarna ETA. V času vajeništva sem obiskoval Vajensko elektro šolo v Cerknem, ki je imela svoje prostore v Elektro gospodarski šoli (EGŠ). Tega se še malo kdo spominja; vodil jo je Jože Petkovšek, odličen pedagog elektro stroke z veliko praktičnega znanja.

Šolanje sem nadaljeval na Delavskem tehni-

kumu, ki je deloval v sklopu Tehniške srednje šole v Ljubljani, takrat še na Aškerčevi cesti. V drugem letniku smo se preselili na Vegovo ulico, kjer šola deluje še danes. Delavski tehnikum je imel posebnost, da je za vpis zahteval končano Vajensko šolo in redno službo. Priznali nam niso niti enega leta predšolanja, zato smo morali začeti s prvim razredom, kar pomeni, da so mi šla 3 leta prejšnjega šolanja v *maloro*. V drugem razredu sem se med semestralnimi počitnicami poročil in osnoval družino ... Fakultete pa nisem dokončal, ker so me vmes zalovili voj-ska in otroci. (smeh)

Od kje izvira vaša strast po zbiranju arhivskega gradiva, kaj je bil glavni impulz in motiv, da ste pričeli z ljubiteljskim zbirateljskim in proučevanjem?

Pri tem bi se težko na koga izgovarjal, najmanj na šolo, ker je v meni vedno prevladovala tehnična usmerjenost. V tehniki se zakoni redko spreminjajo in jo je lažje vklopiti v realnost in vrednote. V življenju sem imel srečo živeti in videti ljudi v drugih okoljih ter enostavno primerjati. To je najlažja šola. Pri tem bi rad izpostavil Holandsko, ki je že zdavnaj sistematično uporabljala še za današnji čas najnovejšo tehniko za zapis opravljenih del in poklicev, ki so ali bodo za vedno izumrli. Teh zapisov sem videl veliko, tudi tisti del njih, pri katerih tehnika "uha-ja" v umetnost in obratno. Doma so le redki posamezniki uspeli zabeležiti stvari, ki so generacijam služile za preživetje, in še ti so to storili za lastno zadovoljstvo in na svoje stroške. Kje je tu šele najnovejša tehnika?

Pa vrnimo se k odgovoru na vprašanje. Zagotovo se je te "strasti" težko priučiti; menim, da to prinesemo s seboj. Sam sem že v rani mladosti zbiral posebnosti, pustil, da dozori, in jih kasneje objavil.

V teh zadevah je težko dobiti založnika, zato sem izkoristil priložnost in znanje ter sam ustvaril svoje spletišče na način, ki mi vzame

veliko časa in ročnega dela. S tem sem si krajšal upokojski čas. Spletišče je danes gotovo že zastarelo, a ga ne smem spreminjati, ker bi izgubilo na prepoznavnosti. Zato sem ga raje zaključil. Na prvi pogled zaradi množice podatkov deluje celo kot nedokončano, a to ni res ... Povsem nekaj drugega pa je vsebina, ki sem jo po domače domoznansko in etnološko več ali manj malce pobarval.

Katera življenjska zgodba, na katero ste nleteli med raziskovanjem, vas je najbolj fascimirala?

Teh je bilo več. Vsaka po svoje, zato je spletišče tako pisano in na njem vsak lahko najde svoj košček, ki mu ukrade pozornost.

Na katero pridobljeno gradivo ste še posebej ponosni?

Tega je na spletišču veliko, bolj ali manj vrednega. Mogoče bi izpostavil Laufarijo. Za 50-letnico njene prve uprizoritve sem odšel na pravo mesto in zadel terno. Čudi me, da naša etnoznanost tega ni storila in je 50 let živela brez osnovnih podatkov. Cerkljani se moramo zavedati, da se je naš laufarski začetek zgodil dve leti pred začetkom ptujskega kurenta. Razumem, da je bil Ptuj finančno bogatejši in je v dogajanje znal vključiti več umetnikov, promocije ... kot mi Cerkljani. A mi bi se lahko ponašali s pristnostjo, čeprav dvomim, da bi se s tem dalo preživeti.

Zagotovo pa se za nas, Cerkljane, najzanimivejši del spletišča skriva v zavihku Kulturni utrinki, kjer so shranjene življenjske zgodbe cerkljanskih rojakov. Tako lahko tam srečate na primer Franceta Bevka. Žal mi je, da arhiva o njem zaradi zunanjih okoliščin nisem mogel dokončati tako, kot sem ga predvidel. Mi je pa vseeno nenavadno, da sem povezavo nanj zasledil samo na spletnih straneh Mestne knjižnice Idrija, Pilonove galerije iz Ajdovščine, še iz časa ravnateljstva dr. Irene Mislej, in Goriške

Fotografijo Franceta Bevka (skrajno levo) je Štefan Rutar namenoma uvrstil na svoje spletišče, da bi morda s pomočjo obiskovalcev spletne strani o njej izvedel kaj več. Če kdo ve kaj o njej, ob kateri priložnosti je nastala, kdo je avtor ... je vljudno naprošen, naj zabeleži in sporoči.

Levo: Terezija Blaško iz Clevelanda, še ena izmed pre-malo spoštovanih zaslužnih oseb iz cerkljanske zgodovine, na katero nas opominja Štefan Rutar. Po njegovih besedah so se Blaškovi že v času italijanske okupacije naših krajev preselili v ZDA in odprodali imetje v Cerknem. Njihova hiša, ki je bila med vojno zbombardirana, je stala na mestu bivšega balinišča *Andrjuonave* gostilne, kjer je sedaj terasa bara Pr Albinc. Terezija je pozabljena velika dobrotnica in donatorka cerkljanski skupnosti po vojni. Štefan Rutar pripoveduje, da je občini darovala radio, ojačevalec, mikrofona z bumom, magnetofon na žico in dva zvočnika trobljaste oblike. Eden je bil montiran na Robovi hiši na Brcah, drugi pa na Jemčevi hiši. Obe troblji sta pokrivali Cerkno z občinskimi obvestili in radijskimi oddajami, saj je takrat malokateri Cerkljan imel svoj radio. Lahko bi rekli, da je Terezijino darilo zametek prvega cerkljanskega radijskega oddajanja. Prav tako je bilo Tereziji veliko Cerkljanov hvaležnih za povojne pakete z obleko in čevlji mimo uradne pomoči. Mnogo je darovala tudi za novo ustanovljeno Elektro gospodarsko šolo (EGŠ) v obliki raznoraznih strojev, po katerih so jih kasneje sami začeli izdelovati in še in še ...

Tega ne bi kazalo pozabiti in bi se je morali spominjati kot cerkljansko dobrotnico, saj niti v tistih časih, ki niso bili proameriško usmerjeni, ni bila deležna spoštovanja, ki bi si ga zaslužila.

Desno: Zadnja fotografija Štefana Rutarja iz »cerkljanskega obdobja«. Fotograf je bil *Makatuonau* starejši.

knjižnice Franceta Bevka.

Oživel sem sosedu dr. Andreja Kobala, ki je bil do tedaj zapakiran v fondu "D" Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

Ob 200-letnici rojstva velikega Cerkljana dr. Franca Močnika sem njemu posvečenemu spletišču hotel pripraviti dodatek s knjigami, presnetimi v Lvovu na lastne stroške, a sem zaradi objektivnih okoliščin tudi to misel moral opustiti. Mnenja sem, da je kot Cerkljan premalokrat javno imenovan. Bodimo ponosni, da je Cerkljanska mati rodila tako kapaciteto. Vrnimo šoli njegovo ime!

Omeniti pa moram seveda tudi del, meni še posebej ljub, posvečen knezoškofu dr. Frančišku Borgiu Sedeju. Objavljeni dokumenti o tem hrabrem in spoštovanem rojaku, branilcu slovenskega naroda in jezika, so razlog, da moje spletne strani ne navajajo italijanski portali; Števerjanci so morali omembo mojega spletišča celo izbrisati.

Ste kdaj poskušali oceniti, koliko časa ste posvetili zbirateljstvu ter raziskovanju?

Nikoli, v tej strasti nisem nikoli pomislil ne na čas, ne na oddaljenost in kilometrino, ne na denar. V zvezi s tem bi gotovo več povedala moja žena, s katero vztrajava v zakonu že 54 let (*smeh*).

Česa ste se vi sami naučili skozi raziskovanje zgodovine?

Tega, da je boljše, da ostanem tehnik. To bodo najbolje vedeli zgodovinarji in je vprašanje zanje. Amater pa je lahko vsak, tudi tisti za šankom in pred njim ...

S svojimi koreninami ste trdno povezani s tem okoljem in ga dobro razumete ter poznate, čeprav živite drugje. Prav zato pa ga najbrž lahko tudi bolj objektivno opazujete. Kako bi ocenili stanje duha na Cerkljanskem danes? Katere razlike oziroma spremembe skozi čas bi najbolj izpostavili?

Z ženo sva več kot deset let preživela v Planini, sama in v miru. Bilo nama je lepo. Tu pa tam je k nama pristopical kakšen domačin in poskušala sva ga lepo sprejeti.

Glede sprememb skozi čas pa težko odgovorim, ker se mi danes Cerkno že malce oddaljuje in nisem več toliko "in" za brezhiben, natančen odgovor.

Cerkljansko se trudite predstavljati širši javnosti. Kakšni so odzivi iz drugih okolij na naše posebnosti?

Vseskozi me muči misel, da so mi bili bolj hvaležni Cerkljani in Slovenci po svetu, ki jih ni malo. Če jim je bil rezultat mojega dela v zadovoljstvo, je meni tudi.

Kdaj so bili ljudje po vaši oceni bolj srečni – v povojnem pomanjkanju ali danes, ko se zdi,

www.rutars.net ni edino spletno mesto, s katerim upravlja Štefan Rutar.

Na naslovu *www.korosak.eu* se vam bo razkrila obsežna arhivska zbirka, posvečena patru Brunu J. Korošaku, frančiškanku in vseučiliškemu profesorju.

Na spletni strani *www.independencedays.si* pa je shranjeno vseslovensko osamosvojitveno časopisje iz leta 1991. Na preslikanih straneh slovenskih dnevnikov, tednikov, štirinajstdnevnikov, mesečnikov in revij, ki so izšli pri nas in v tujini, se pred bralcem zvrstijo številni zapisi iz osamosvojitvenega časa. Že skozi to spletišče nam postane jasno, koliko zagnanosti in vztrajnosti je bilo potrebno, da je Štefan uspel arhivirati tolikšno količino gradiva. Ob tem čudi, da je za zbrano vsebino, po njegovih besedah in po zabeleženih statistiki, skorajda več zanimanja med bralci iz tujine, kot iz domačih logov, da o uradnih institucijah niti ne govorimo. Ob tem se hitro porodi vprašanje o resničnem odnosu Slovencev do lastne države ...

da srečo merijo le še materialne stvari?

Vatle sreče je po moje težko meriti z denarjem. Nisem prepričan, da denar osrečuje, ima pa pomirjevalno vlogo, ki marsikomu odškrne kakšno tableto. Denar ne osrečuje, zagotovo pa

pokonča vsakega, ki ga nima. Samo rdeče številke v bankah priganjajo ljudi k delu in jim delijo portfolje, bankam namreč.

Menim, da je najlepše biti mlad po srcu in naravi, a to je kot pribito dano, če z drugim ne, z EMŠO. Bodimo prizanesljivi, povojni časi so bili težki in mladim je to težko dopovedati. Sam največkrat dobim odgovor: "*Dedi, ti mi nakladaš prajce, saj imam 22 let*". Tu je vzorček. Moja generacija je bila še lačna, že naslednji je bilo boljše, in slabe stvari se hitro pozabijo ...

Kaj vam pomeni občinsko priznanje?

VELIKO, pisano z velikimi črkami. Žal bo za me prepozno, da bi ga lahko še upravičil ...

Imate ob občinskem prazniku morda kakšno sporočilo za svoje rojake na Cerkljanskem?

Seveda, Cerkljanom bi "položil na srce" naj si vsaj zapišejo vedenje o starih opravilih in dogodkih. Le tako bomo lahko prenesli takratne vrednote mladim rodovom, te pa so pogojevale, da SMO. Nezapisana kultura ne obstaja in danes se jo lahko zapiše na veliko načinov, brez uporabe svinčnika in papirja ...

Pripravila **Nataša Bratina**,

z veliko pomočjo prejemnika priznanja (ki jo je izvedel s tablico Samsung v Jakišnici na Pagu, Hotel Luna, 27. septembra 2014)
Foto: **arhiv Štefana Rutarja**

»S pisalnimi klinčki je bila težava v tem, da se jih ni dalo kupiti. Starejši fantje so vedeli za mesto v Padrupi, kjer je na dan kukala plava skrila, ravno prav mehka za pisanje po tablici. Podolgovat odkrušek skrile smo obrusili v svinčniku podobno kos, ki bi se v roko dobro prilegal. Še danes stoji Mihov betonski zid, dolg kakih 15m, ki omejuje glavno cesto med njihovim vrtom in Jamškovo hišo, gledano iz Strane na Plac, na katerem smo brusili klinčke za pisanje tako, da smo hodili po celi dolžini gor in dol ter ob zid brusili odkrušek skrile. Starejši fantje so imeli prednost pred nami bakparji, ker so brusili in šilili klinčke z zgornje od dežja sprane strani, kar je bilo hitreje, nam ta mičkenim pa je ostala samo gladka stran-ska stran zidu.«

»Dobro se spominjam kasneje, da nam je učiteljica Milka Moškát v šoli redno mesečno dajala polovico navadnega svinčnika in gumico. Svinčnik je bil bolj za domačo uporabo, ker si v šoli kar kmalu ostal brez njega. Današnjim šolarjem bi bilo težko dopovedati, do kakšne dolžine je svinčnik moč porabiti z uporabo raznih podaljškov.

Danes šolarji podaljškov sploh ne poznajo. Z gumico je posebna štorija. Bila je bolj podobna zelenemu sladkornemu želeju, iz nje so še kukali sladkorni kristalčki. Račirati se z njo tako ali tako ni dalo, zato smo jo navadno še isti dan pojedli kot mesečno sladico. Zadevek v polno pa je bil, če sem gumico lahko zamenjal za telebuon zakriškega – Pstinarjevega ali labinjskega – Sourčeno-vega kruha. Pšenica in z nje kruh teh dveh vasi je bil najslastnejši v našem kamunu, verjetno ne samo zaradi sonca in zemlje.«

»V šoli je bilo poskrbljeno tudi za malico. Pod kutno na šolskem dvorišču je stalo ognjišče z vzdanim kotlom. Vsak dan svež kakav z mlekom v prahu iz UNRA ali CARE paketov nam je šel v slast. Hrana iz paketov mednarodne pomoči je bila za nas zelo nenavadna in dobro nam je teknila. Spominjam se še nekaterih dobrot iz teh paketov, povečini so bile v kovinskih konzervah: namazi iz kikirikija, okusen roza-rumeni sir, sladko kuhano meso s fižolom, jajca v prahu, čikgumiji in kuverta s toaletnim papirjem. Na teh lističih smo dobili napisano polletno spričevalo v

prvem razredu. Za nas takrat sama čudesa.«

»Šolsko dvorišče je bilo za nas pravo kraljestvo. Za marsikoga je bil to eden redkih prostorov, kjer smo lahko uživali v igri in druženju, saj je bilo takrat v navadi, da smo staršem precej pomagali pri domačih opravilih. Lovili smo se, skrivali, igrali med dvema ognjema, fucali, za kafe, za trajo, za zemljo krast, tolkli rihtarja, za veliko noč pickali pirhe, metali pirule, skule, puokalce, deklce so se kamenčkale in še in še. Vedno se je za nami dvigal oblak prahu. Igrače smo imeli samo tiste, ki smo jih naredili sami; iz orehov smo naredili brleze, iz bezgovine šklape, fantom frače niso smele manjkati. Iger, ki smo jih igrali doma, je bilo več, posebej moram omeniti uoukajca, ki se je igrala s fižoli. Igro sem opazil vrezano na plajnkah Štefičkovega skednja. Bilo nam je lepo ...«

»Notesniki in dlanički bodo kmalu na četrtni današnje velikosti. Spet bomo pri novi, tokrat brihtni tablici iste teže, kot je bila moja. Delovala bo na baterije, morda celo na sonce, veter ali ...,

šolske torbice bodo nepotrebne. Kolesa zgodovine se bodo novim bakparjem na novo odprla, šolska zgodovina na novo zasukala. Zagotovo hitreje. Kaštruoni bomo odšli, naše mičkeno bakpajne bo ostalo in raslo v nove kaštruone ...«

Pripis samo pet let kasneje:

»Tehnologija hitro napreduje; kar so bile pred petimi leti še sanje je danes uresničeno. Na trgu je že "komunikacijska" tablica, ki bo zagotovo spremenila življenje prihodnjim generacijam kaštruonau. Manjka ji samo še kratek čas, da se uveljavi in poceni. Pomeni, da se bodoči šolarji dokončno poslavljajo od torbic, učbenikov, zvezkov, da ne rečem celo od šole. Odpadlo bo še mnogo drugega, ker bo vse tako "samo"umevno. Bodočnost imajo samo prostorne in zračne telovadnice.

Slaba lastnost novega sistema bo v tem, da bodo vsi morali biti "vštekani" in gorje "odštekanim", ki bodo fizično in zakonsko preganjani. Kaj to pomeni? Čaka jih najlepša prihodnost ...!«

Vir: www.rutars.net